

СПОРТОВА СПАДЩИНА КАНАДСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Доповідь на тему “Спортова спадщина канадських українців: досліди і документація” у НТШ виголосив пан Всеволод Соколик 27-го вересня 2019-го року в Old Mill. Відкрила вечір голова НТШ д-р Дарія Даревич. Вона привітала присутніх і доповідача, а також заступницю голови НТШ в Україні проф. Лідію Бойчишин. Д-р Даревич відзначила, що доповідь відбувається напередодні важливої дати - 70-ліття заснування НТШ у Канаді, розповіла про наступні імпрези; подякувала О. Дольницькому, Христі і Богданові Колосам, Українському культурному центру і Фундації Будучність, а також проф. Лідії Бойчишин за співпрацю. Д-р Даревич запросила до слова проф. Бойчишин, котра сказала, що їй дуже приємно починати навчальний рік серед. НТШ-івців у Торонто. Від президії НТШ і кожного НТШ-івця з України побажала натхнення і творчої наснаги плекати українську науку, привітала голову НТШ у Канаді д-р Даревич і подарувала їй квіти.

До представлення доповідача і переведення вечора д-р Даревич попросила довголітнього члена НТШ, похітекта, шефа стандартів дизайну у Metrolinx і колишнього викладача школи архітектури при Торонтському університеті пана Володимира Дашка. Пан Дашко сказав, що знає Всеволода Соколика змалку, були разом у Пласті. У середній школі він випереджав однокласників, учитель гімнастики запропонував йому приєднатися до команди треку. У підлітковому віці брав участь у лещатах руських та спиртових зборів Пласту. У 1976-му році був комендантом новацького табору, а згодом відвідав Олімпіаду в Монреалі і став ще більшим шанувальником спорту. Спостерігав за любіванням української громади за незалежну участь України в Олімпіаді та написав першу статтю. У 1984-му році пан Соколик відвідав Олімпіаду в Лос-Анджелесі і був залучений до “Смолоскипу”, який змагався за участь України в Олімпійському русі. У 1988-му році розпочав роботу над книгою про українців та спорт у Канаді, сподівався, що завершить скромний том за короткий час до 1991-го року - століття з дня поселення українців у Канаді. Книга “Their Sporting Legacy” була опублікована у 2003-му році - великий том. У 1988-му році В. Соколику запропонували очолити Олімпійську комісію у рамках проекту СКВУ і він розпочав роботу завзято. Пан Дашко перейшов на англійську мову. У 1993-му році брав участь у світовому чемпіонаті з треку у Торонто; у стипендійному фонді для спортсменів, допомагав дослідникам спорту й архівістам в Україні матеріялами. У 1985-1988 роках пан Соколик зробив важливий внесок до преси (українською й англійською мовами), вів спортові колонки в газетах. Статті з’являлися і під його ім’ям, і під псевдонімом у газетах, Енциклопедії Британіка та багатьох інших виданнях. Він також працював у сфері фінансів і виступав перед студентами коледжів та університетів. У 1993-му році читав лекції у Львівському університеті та Львівському коледжі економіки.

Всеволод Соколик сказав, що доповідатиме двома мовами - англійською та українською і оголосив плян доповіді: перше зацікавлення спортом і перші кроки; дослід і документація; висновки; дискусія. Як виростав, часто копав м’яча з татом у парку. Пізніше довідався, що він був першим змагуном третьої хвилі і здобув звання All Star. Часто слухав, як батько розповідав про свої мандрівки. Так почав займатися спортом, але на змаганнях бував рідко; входив до Maple Leaves. У 1976-му році родина поїхала на Олімпіаду до Монреалю і тут доповідач уперше довідався про діяльність громади “Україна у боротьбі за самостійний спорт”. Ярослав Пришляк очолював Український Олімпійський Комітет. Почалася праця. Під час змагань Советського Союзу українець Данило Мигаль вибіг на майдан з українським прапором і почав танцювати гопака. Була ще одна неприємність для Східнього бльоку. Молодий спортсмен із Румунії українець Іван Харлампій вирішив лишитися у Канаді. Кілька днів по втечі пан Соколик зустрівся з Іваном на пластовому таборі, запросив його на ватру і досі з ним товаришує.

Перші кроки зробив у Каліфорнії. Був там у 1981-му році і захотів згодом знову відвідати цей штат, тому в 1984-му році подався на літні курси в Каліфорнійський

університет. Був свідком, як університет перетворюється на Олімпійське село, а дивитися на вправи війська і поліції було цікавіше, ніж слухати викладачів. Тоді ж зустрівся з редактором і громадським діячем Осипом Зінкевичем, який приїхав до Лос-Анджелеса вести кампанію за самостійну участь українців в Олімпійському та міжнародному спорті. Пан Соколик був дуже вражений паном Зінкевичем і роботою, яку його команда “Смолоскипу” проводила під час Ігор. Відчув важливість громадської праці. Пан Зінкевич попросив його дописувати на спортові теми, підкреслювати право України брати участь самостійно у міжнародному спорті. Далі пан Соколик вирішив додавати інформації про спортсменів діаспори, почав збирати відомості про спортивні події, атлетів. 1988-й став роком рішень для нього. Відбувся п'ятий Світовий Конгрес СКВУ, на якому він виголосив доповідь “Україна на світовій спортовій арені”, де, зокрема, сказав: “...спорт би дав світові до відома, що існують ще й інші народи, крім російського, в Советському Союзі. Нараз Україна би стала дійсністю, бо ж більше людей дивляться на Олімпіаду, ніж на дебати в Об'єднаних націях. Більше людей читають спортові сторінки в газетах, ніж історію Східної Європи”. Нововибраний президент СКВУ Юрій Шимко попросив В. Соколика створити при СКВУ Олімпійську комісію, і так розпочалась її діяльність. Того ж року на засіданні Конгресу Українців Канади у Вінніпеґу було дискутовано, що треба з нагоди століття поселення написати серію книжок про різні ділянки життя українців Канади. До пана Соколика звернулися і почалася робота над книжкою.

У вступному слові до книги колишній міністер Онтаріо Джон Яремко написав: “Участь у спорті канадців українського походження є важливим досягненням і про них треба розповісти”. Спочатку пан Соколик зосередив увагу на атлетах, а потім розширив її і до клубів, а згодом підключив соціо-економічний та історичний контексти. Під час збору матеріалів він дав собі два основні завдання: поглибити свої знання про спорт і збирати матеріали про український аспект спорту. Екстенсивно читав на тему дослідження: перегорнув сотні книг, медіа-довідників, альманахів, програмок, періодичних і неперіодичних видань, переглянув україномовні газети, друковані у Канаді (“Гомін України”, “Новий шлях”, “Українські вісті”), вісім канадських щоденників, листування (сотні листів були вислані спортсменам, спортовим піонерам та діячам по всій Канаді), працював в архівах - державних, провінційних, місцевих та громадських. За деякими винятками, дослідження та писання було завершено влітку 1993-го року - п'ять з половиною років після початку роботи. Багато пошуків доводилось робити в бібліотеках, переглядати мікрофільми (тепер ця інформація є в Інтернеті); не було тоді сканерів. На початку доповідачеві здавалося, що він швидко завершить працю, але, як кажуть українці, чим далі в ліс, тим більше дров. Частина дослідження доповідач називає роботою детектива. Він з'ясував, що хокейний гравець Джек Лесвік (мабуть, Лесюк) помер у 1934-му році. Зацікавився. Знайшов газетну статтю, де було сказано, що спортсмен потонув. Наступна стаття подавала інформацію, що смерть була випадковою. Подальші пошуки привели до статті, де родина твердила, що хлопця вбили, бо при ньому не залишилося цінностей.

Деколи пошуки були безрезультатними. Проблемою були дані та в сліди змагань - статистики. Траплялися розчарування. Сестра видатного спортсмена сказала, що вона викинула альбом з вирізками та нагородами покійного брата (він був чемпіоном з боротьби). Не раз, коли спортові клуби переставали існувати, їхні архіви теж опинялися на смітнику. Була й можливість збереження матеріалів - вдова одного спортсмена зберегла його альбом, який був переданий у канадський Hall of Fame.

Перші українські поселенці не займалися спортом. Вони не мали вільного часу на таке непродуктивне заняття. Треба було кочувати ліси, сіяти зерно, будувати житло. Боротьба за життя не була легкою і діти допомагали. Українці також мали велике прагнення зберегти національне обличчя, творити міцну громаду - будували українські церкви і школи, фундували політичні і громадські організації. Батьки теж не були виховані у

спортовому дусі, тому економічне забезпечення, потреба розбудови громади були їхніми запереченнями проти спорту.

Перші спортові кроки робилися при школах. Батьки не заперечували спорту, коли він був частиною шкільної програми. У Канаді народні школи вважалися колискою спорту для молоді. Майбутні вчителі діставали вишкіл у тіло-вихованню. Згодом почали приїжджати з Західної України вихованці “Січі” і “Сокола батька”. Вони почали творити при школах гуртки, базовані на своєму досвіді. У міжвоєнний період перше покоління українців почало займатися спортом, до якого заохочували січовики. Прокомуністичне товариство “Український фермерський дім” почало творити спортові секції для молоді з метою утримати молодих людей при організації. УНО також заохочувало молодих людей займатися спортом. Церква і навіть Просвіта почали також творити спортові гуртки. Основна мету всіх - пригорнути українську молодь. У 20-х роках почали з’являтися перші українські спортові клуби, які брали за взірць канадійські аматорські. Як команди були сформовані, їх уписували до міських ліг. У 1927-му році Михайло Старчевський (Michael Star) організував український атлетичний клуб в Ошаві, щоб українська молодь не ходила по більярдах і не потрапляла у біду та клопоти. Організатори були свідомі, що не всі хотіли записуватися до українських клубів при церкві, а до канадійських не було так легко потрапити. Найбільш успішним клубом, організованим українською громадою, був Канадійський Український атлетичний клуб (CUAC) у Вінніпеґу. Це місто було центром українського життя в Канаді на той час. Заснований 1925-го року, він проіснував понад 60 років. Багато команд вигравали чемпіонати, але успіх жіночої команди softball був незрівнянним. Клуб мав свою площу, приміщення.

Після війни деякі клуби відновили працю, як також постали і нові. Новоприбулі іммігранти включилися у спортове життя, організовували клуби, незалежні від уже існуючих. Вони виростали з копаним м’ячем і відбиванкою, а хокей був для них невідомим. Крім того, їм бракувало знання англійської мови і було бажання зберегти свої європейські спортові традиції.

В 60-х роках в Торонто при СУМі і Пласті розвинулися сильні ланки відбиванки. Між дівчатами-юніорами Пласт переміг у провінційних чемпіонатах у 1965 і 1966 роках, а СУМ - у 1968, 1969, 1970, 1973 роках. Між хлопцями-юніорами СУМ здобула провінційний чемпіонат у 1973 році.

Доповідач заторкнув і питання фінансування. Українські клуби від самих початків існували майже виключно на громадських засадах. Добровольці вкладали свій час і працю для здійснення програми клубу. Гроші здобували різними способами: вкладки, чайочки, карнавали, забави, маланки, бінґа, лотереї, колядування, пожертви тощо. Як не вистачало грошей, добровольці при клубі додавали свої. Найскрутніше було під час депресії у 30-х роках.

У 1955 році представники повоєнних клубів зустрілися у Торонто і заснували Українську Спортову Централю Америки і Канади (УСЦАК). Централя пропагувала ідею співпраці між спортовими клубами й організувала українські міжклубові першенства. Для української громади у Канаді Олімпійські ігри прикро підкреслювали поневолення України, яка, хоч і була членом ООН, не брала самостійної участі в Олімпіадах. Тому у 1976 році на Олімпіяді у Монреалі українська громада провела ряд акцій, які мали на меті звернути увагу світу на цю дискримінацію. Ярослав Пришляк очолював громадський комітет. На зимовій Олімпіяді у Калґарі 1988 року учасники СУМівського Олімпійського табору поширили інформацію про Україну та українських спортсменів. У 1989 році створили Українську Олімпійську комісію. Спочатку вона боролася за самостійну участь України в Олімпійських іграх, працювала з рухом за розвал московської контролі над спортом, а в кінці співпрацювала з новоствореним Національним Олімпійським комітетом України.

Глядачі підтримували спортсменів. Для багатьох це була моральна відповідальність перед громадою. Багатьом українцям радили змінити прізвища для здобуття більших

успіхів у спорті і житті. Здобутки і перемоги українських спортсменів у Канаді були відзначені у численних монетах і поштових марках.

Доповідь pana Соколика мала успіх і викликала великий інтерес; було чимало запитань і зацікавлена дискусія.

Галина Костюк

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ПЕТРОВИЧА В КАНАДІ

SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY OF CANADA

www.oldmilltoronto.com